

Versija 3.0

Likumības pārbaužu vadlīnijas

LIKUMĪBAS PĀRBAUŽU
PALĪGLĪDZEKĻI

This tool has been developed by NEPCon as a part of the project “Supporting Legal Timber” funded by the LIFE programme of the European Union and UK aid from the UK government, as well as the project “Responsible Sourcing of Soy, Palm Oil and Cattle” funded by DANIDA, Ministry of Foreign Affairs of Denmark.

NEPCon has adopted an “open source” policy to share what we develop to advance sustainability. This work is published under the Creative Commons Attribution Share-Alike 3.0 license. Permission is hereby granted, free of charge, to any person obtaining a copy of this document, to deal in the document without restriction, including without limitation the rights to use, copy, modify, merge, publish, and/or distribute copies of the document, subject to the following conditions: The above copyright notice and this permission notice shall be included in all copies or substantial portions of the document. We would appreciate receiving a copy of any modified version.

The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

This material has been funded by the UK aid from the UK government; however the views expressed do not necessarily reflect the UK government’s official policies.

DANIDA, Ministry of Foreign Affairs of Denmark has supported the development of this material, however DANIDA is not responsible for any views or claims presented in this material.

Table of Contents

Ievads.....	5
NEPCon likumības pārbaūžu vadlīnijas.....	5
1. solis. Likumības pārbaūžu sistēmas prasību izpilde	5
1.1. solis. Aņņemšanās iegādāties likumīgi iegūtus materiālus	6
1.2. solis. Atbildības sadale un pratības nodrošināšana	7
1.3. solis. Dokumentētu procedūru izstrāde	7
1.4. solis. Kvalitātes kontroles ieviešana un darbības uzraudzība	7
1.5. solis. Likumības sistēmas pārbaūžu sistēmas tvērums.....	7
2. solis. Informācija par piegādes ķēdēm un to vadība.....	8
2.1. solis. Informācijas ievākšana par piegādes ķēdēm.....	9
2.2. solis. Piegādātāju informācijas dokumentēšana.....	10
2.3. solis. Dokumentācijas un informācijas novērtēšana	10
2.4. solis. Papildu informācijas ievākšana par piegādes ķēdēm	13
3. solis. Riska novērtēšana	13
3.1. solis. Riska apzināšana.....	14
3.2. solis. Piegādes ķēžu kartēšana	15
3.3. solis. Risks vērtējums	15
3.4. solis. Pārlicināšanās par neatbilstību esamību	16
3.5. solis. Riska vērtēšanas secinājumu dokumentēšana.....	16
4. solis. Riska mazināšana.....	18
4.1. solis. Riska mazināšanas iespēju apzināšana	18
4.2. solis. Patērētāju piekrišanas saņemšana	19
4.3. solis. Riska mazināšanas pasākumu plānošana un dokumentēšana	19
4.4. solis. Riska mazināšanas pasākumu īstenošana.....	20
4.5. solis. Riska mazināšanas pasākumu efektivitātes novērtēšana	20
1. pielikums. NEPCon LPS palīgīdzekļi un standarti	22
2. pielikums. Riska apzināšanas vadlīnijas	24
Nepārprotama riska kategorijas	25
Informācijas pieejamība.....	25
Sugas	25
Ar izcelsmi saistīts risks	25
Ziņas par materiālu sertifikāciju un verifikāciju.....	26
Piegādes ķēžu sarežģītība	26
Tirdzniecība un transports.....	27
3. pielikums. Riska vērtējuma vadlīnijas.....	28

Piegādes ķēžu kartēšana.....	28
Riska novērtējuma process.....	28
4. pielikums. Riska mazināšanas vadlīnijas	30
Riska pārvaldība	30
Izvairšanās no riska	31
5. pielikums. Piegādātāju pārbažu vadlīnijas	34
Verifikācijas mērķi	34
Pārbažu tvērums.....	34
Piegādātāja loma verifikācijas procesā	35
Sagatavošanās auditam.....	35
Apstrādes un tirdzniecības uzņēmumi	36
Mežsaimniecības uzņēmumu (MU) novērtēšana.....	36
Auditoru pratība	36
Atbilstības novērtēšana.....	37
Ziņojuma sastādīšana.....	37

Ievads

Šīs vadlīnijas sniedz norādījumus, kā soli pa solim ieviest likumības pārbažu sistēmu (LPS), tostarp to, kā izmantot sistēmas palīg līdzekļus un veidnes.

LPS sastāv no palīg līdzekļiem, kas izstrādāti, lai palīdzētu uzņēmumiem visā pasaulē izslēgt nelikumīgi iegūtu koksni no to piegādes ķēdēm. Sistēma veidota tādējādi, lai tā atbilstu visām ES Kokmateriālu regulas, kā arī Leisija akta (ASV) un Nelikumīgas mežizstrādes lieguma akta (Austrālija) prasībām. Lai gan minētie tiesību akti nav identiski, to tvērums un nolūks lielā mērā pārklājas.

Piezīme. Dokumentā lietotas šādas ikonas:

apzīmē konkrētus palīg līdzekļus, kas var noderēt noteiktos likumības pārbažu procesa posmos;

apzīmē norādes lietotājiem un specifisku informāciju, kas attiecas uz konkrētu situāciju.

Atruna. NEPCon Likumības pārbažu sistēmas (LPS) mērķis ir palīdzēt uzņēmumiem kontrolēt risku, kas saistīts ar nelikumīgi iegūtu, pārvadātu vai pirktu un pārdotu meža materiālu iegādi, pārstrādi un pārdošanu. Atbildība par LPS izmantošanu gulstas uz fizisku vai juridisku personu, kas sistēmu izmanto. NEPCon neuzņemas nekādu atbildību par sistēmas izmantošanu un jebkādiem zaudējumiem vai kaitējumu, kas radies, izmantojot NEPCon LPS.

NEPCon likumības pārbažu vadlīnijas

Šīs vadlīnijas apraksta, kā soli pa solim īstenot likumības pārbaudes, kas nepieciešamas saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem, piemēram, ES Kokmateriālu regulu, Leisija aktu (ASV), Nelikumīgas mežizstrādes lieguma aktu (Austrālija) u.c.

1. solis. Likumības pārbažu sistēmas prasību izpilde

Likumības pārbaudes ietver konsekventu sistēmas un procedūras īstenošanu. Tāpēc NEPCon LPS ir ietvertas vairākas veidnes, kuras var izmantot, lai nodrošinātu, ka sistēmas un procedūras tiek izstrādātas un īstenotas efektīvi. Konkrētas veidnes ir norādītas zemāk katrā solī.

1. attēls. Likumības pārbaūžu process pārskats soli pa solim

1.1. solis. Aņņemšanās iegādāties likumīgi iegūtus materiālus

Iedibiniet politiku, kas kalpos kā pamats uzņēmuma aņņēmībai īstenotu likumības pārbaudes. Politika jāapstiprina uzņēmuma augstākai vadībai.

Izmantojiet **Politikas veidni (DD-03)** un piemērojiet to sava uzņēmuma vajadzībām.

Jūs varat ierobežot aņņēmības tvērumu ar nosacījumu, ka likumīgas izcelsmes nosacījumi netiek izslēgti. Tāpat iespējams izmantot citādu dokumenta veidojumu un iekļaut tajā tekstu vairākās valodās, tomēr politikai jāatbilst pamatprincipiem, ka organizācijai ir jābūt rakstiskai, publiski pieejamai un augstākās vadības apstiprinātai politikai, kas pauž organizācijas aņņemšanos iepirkt un ražot atbildīgi, izvairoties ražot un pārdot meža izstrādājumus, kas ir iegūti, pārdoti vai apstrādāti, pārkāpjot spēkā esošus attiecīgās valsts tiesību aktus un ratificētās starptautiskās vienošanās.

1.2. solis. Atbildības sadale un pratības nodrošināšana

Lai nodrošinātu pienācīgu uzņēmuma likumības pārbažu sistēmas darbību, atbildība par noteiktām darbībām jāpiešķir noteiktām personām vai amatu izpildītājiem. Arī virsatbildība par visu LPS jāpiešķir kāda noteikta amata izpildītājam.

Atbildība jāuztic darbiniekiem (personai vai amata izpildītājam), kam ir nepieciešamā pratība attiecīgu uzdevumu veikšanai. Minētajiem darbiniekiem nepieciešamas atbilstošas pilnvaras, un to rīcībā jābūt pietiekamiem resursiem, lai nodrošinātu efektīvu LPS darbību.

Darbinieku pienākumi un pratība jādokumentē, kā redzams **Likumības pārbažu procedūras veidnē (DD-02)**.

1.3. solis. Dokumentētu procedūru izstrāde

Izstrādājiet rakstiskas procedūras, kas atspoguļo visus LPS aspektus. Procedūras jāapstiprina uzņēmuma augstākajai vadībai.

Nemot **Likumības pārbažu procedūras veidni (DD-02)** par paraugu, pielāgojiet to sava uzņēmuma vajadzībām.

1.4. solis. Kvalitātes kontroles ieviešana un darbības uzraudzība

Izveidot sistēmu, kas nodrošinās atbilstības uzraudzību likumības pārbažu prasībām. Sistēmai jāietver iekšēja uzraudzība pār:

- LPS, nodrošinot, kas sistēma darbojas efektīvi, pienākumi sadale ir skaidra un procedūras tiek īstenotas;
- piegādes ķēdēm, nodrošinot, ka risks tiek pārvērtēts ikreiz, kad notiek izmaiņas piegādes ķēdēs, bet ne retāk kā reizi gadā.

Uzraudzības sistēma var ietvert arī piegādātāju uzraudzību, ja tiek īstenota pašverifikācijas programma (vairāk informācijas 5. pielikumā).

Kvalitātes kontroles sistēmas ietvaros jāizstrādā procedūras, kā reģistrējamās un izskatāmas pamatotas ieinteresēto pušu sūdzības attiecībā uz LPS un likumības pārkāpumu risku piegādes ķēdēs.

1.5. solis. Likumības sistēmas pārbažu sistēmas tvērums

Tvēruma noteikšana ir svarīgākais uzdevums likumības pārbažu procesā. Nepieciešams noteikt un dokumentētu piegādātājus, materiālus, piegādes ķēdes un kokmateriālu avotus, uz ko likumības pārbažu sistēmu attiecas.

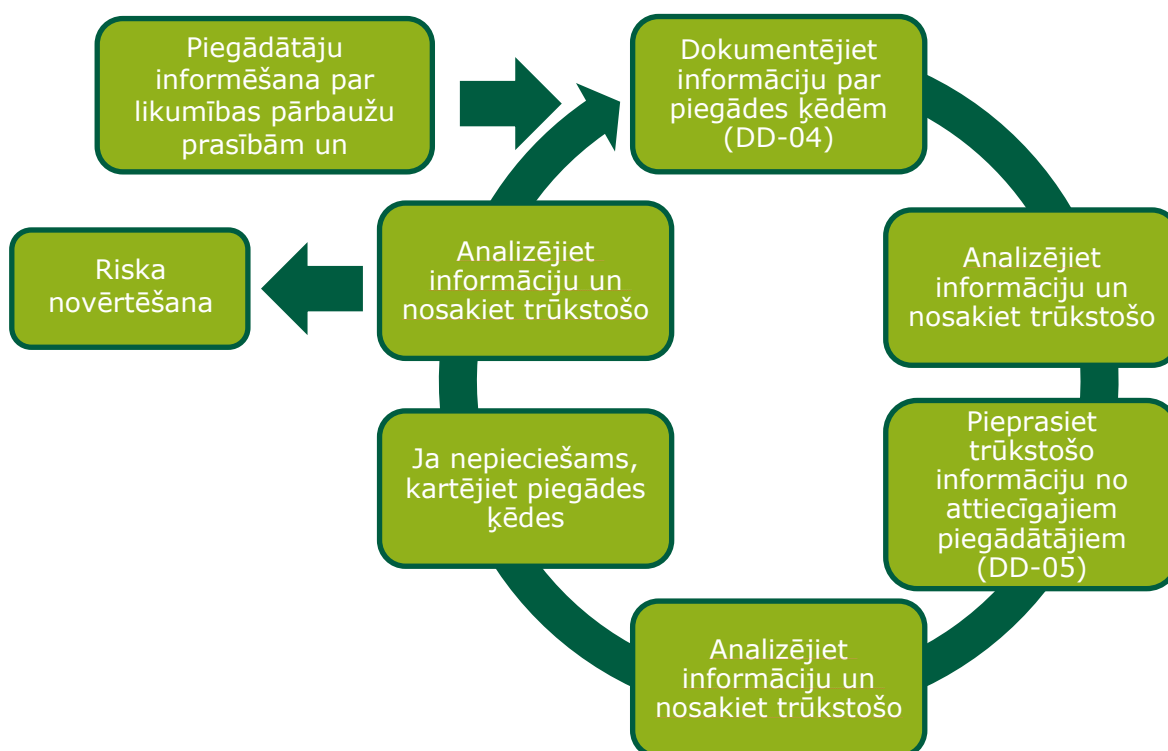
2. solis. Informācija par piegādes ķēdēm un to vadība

Būtisks uzdevums uzņēmuma LPS veidošanā ir nodrošināt informāciju par piegādes ķēdēm un koksnes izstrādājumu avotiem. Informācijai jābūt pieejamai tādā detalizācijas pakāpē, lai būtu iespējams secināt, ka risks ir zems, vai tādā pakāpē, lai būtu iespējams veikt riska mazināšanas pasākumus. Tas attiecas uz visiem izstrādājumiem, materiālu veidiem un piegādes ķēdēm.

Jāņem vērā, ka likumības pārbaudes ir ievērojami grūtākas/sarežģītākas saliktiem izstrādājumiem, kuru sastāvā ir vairāku sugu koksne vai materiāli, kas iegūti dažādās vietās, jo tādos gadījumos informācija ir jāapkopo par visiem kokmateriālu avotiem.

Tādas informācijas un dokumentācijas izvērtēšana, kas var norādīt uz materiālu un izstrādājumu juridisko statusu, ir svarīgs solis likumības pārbaūžu procesā. Informācija ir jāizvērtē, lai nodrošinātu to, ka riska novērtēšanai pieejama pilnīga un pareiza informācija.

2. attēls. Informācijas ievākšanas process

2.1. solis. Informācijas ievākšana par piegādes ķēdēm

Efektīva likumības pārbaūžu procesa priekšnoteikums ir piekļuve noteikta līmeņa informācijai. Informācija par materiāla vienmēr jābūt pieejamai tādā detalizācijas līmenī, kas ļauj pieņemt pamatotus lēmumus par izcelsmi un nelikumīgas ieguves, tirdzniecības un transportēšanas risku. Procesā sākšanai nepieciešams ievākt un dokumentēt šādu informāciju:

- ✓ izstrādājuma veidu (tirdzniecības nosaukumu un izstrādājuma veidu);
- ✓ jābūt skaidri zināmām koku sugām (tirdzniecības un zinātniskajam nosaukumam);
- ✓ iegādāto un pārdoto materiālu daudzums (tilpuma vai masas vienībās vai gabalos);
- ✓ izcelsmes valsts un, ja nepieciešams, reģions un meža īpašums, kur materiāli iegūti;
- ✓ tā piegādātāja nosaukums un adrese, no kura uzņēmums materiālus iegādājies;
- ✓ tā pircēja nosaukums un adrese, kam uzņēmums materiālus pārdevis;
- ✓ ziņas par materiālu sertifikāciju/verifikāciju.

Veidojot attiecības ar piegādātājiem, lai nodrošinātu, ka jums ir pieejama pietiekama informācija par piegādes ķēdēm, informējiet visus piegādātājus par likumības pārbaūžu pasākumiem un aiciniet viņus sadarboties. Informējiet piegādātājus rakstiski un lūdziet viņus sniegt rakstisku apstiprinājumu, ka viņi ir sapratuši jūsu uzņēmuma likumības pārbaūžu prasības un piekrīt sniegt attiecīgo informāciju.

Uzsākot likumības pārbaūžu procesu, pielāgojiet sava uzņēmuma vajadzībām **Piegādātājiem domāto vēstuli (DD-06)** un nosūtiet to visiem piegādātājiem. Lūdziet, lai piegādātāji jums atsūta parakstītu vēstuli kā apliecinājumu, ka viņi sapratuši prasības un piekrīt sadarboties.

Tāpat iespējams **Piegādātājiem domātās vēstules (DD-06)** vietā iekļaut prasības nodrošināt atbilstošu un precīzu piegādes ķēžu informāciju uzņēmuma komercīgumos ar piegādātājiem, vai arī izmantot abas iespējas līdztekus.

No piegādātājiem iegūtās piegādes ķēžu informācijas apkopošanai izmantojiet **Piegādātāju informācijas veidni (DD-05)**. Šo veidni var pa e-pastu nosūtīt arī pašiem piegādātājiem kopā ar Piegādātājiem domāto vēstuli (DD-06). Lūdziet, lai piegādātāji aizpilda veidni vai atsevišķas tās daļas.

1. tekstlodziņš. Sadarbība ar piegādātājiem

Sadarbībai ar piegādātājiem visos likumības pārbažu īstenošanas posmos ir ārkārtīgi svarīga nozīme. Cieša sadarbība ar piegādātājiem atvieglo piekļuvi informācijai, kā arī spēju novērtēt un mazināt risku.

Saziņa un sadarbība ar piegādātājiem un apakšpiegādātājiem ir viena no svarīgākajām darbībām visos likumības pārbažu procesa

2.2. solis. Piegādātāju informācijas dokumentēšana

Dokumentējiet nepieciešamo informāciju par jūsu uzņēmuma piegādes ķēdēm. Ja ir nepieciešama papildu informācija par piegādes ķēdēm, sazinieties ar piegādātājiem un lūdziet, lai viņi aizpilda piegādātāju atbildes veidni.

Jūsu rīcībā esošo informāciju, kas attiecas uz piegādes ķēdēm, dokumentējiet, izmantojot **Piegādātāju pārvaldības veidni (DD-04)**. Šo dokumentu iespējams izmantot kā galveno dokumentu, kas sniedz pārskatu par visām jūsu uzņēmuma piegādes ķēdēm. Saliktiem izstrādājumiem veidlapā ir paredzēta atsevišķa sadaļa, kurā dokumentēt informāciju par visiem materiālu veidiem, kas ietilpst izstrādājumos.

2.3. solis. Dokumentācijas un informācijas novērtēšana

No piegādātājiem iegūtās informācijas un dokumentācijas izvērtēšana ir būtiska likumības pārbažu procesa daļa. Ja informācijas par kādu izstrādājumu trūkst, vai arī tā ir nepietiekama sekmīgai riska novērtēšanai, tas rada risku, ko nepieciešams mazināt, lai būtu iespējams veikt turpmāku riska novērtējums.

2. tekstlodziņš. Dokumentācijas novērtēšana

Lai gan riska novērtēšanai nepieciešams iegūt informāciju un dokumentāciju, dokumentācijas iegūšana nav pašmērķis. Dokumentācija, kuras saistība ar izstrādājumiem nav pierādāma vai kura izdota, pārkāpjot tiesību aktus, nav izmantojama riska novērtēšanā. Novērtējot dokumentu atbilstību, jāatbild uz dažiem jautājumiem.

- **Vai dokumentācija attiecas uz konkrētajiem izstrādājumiem?**

Bieži dokumentācija tiek iesniegta kā pierādījums, ka piegādes ķēdēs viss ir likumīgi, tomēr reizēm ir grūti novērtēt, cik lielā mērā kāds dokumenti attiecas uz noteiktu piegādes ķēdi vai noteiktiem materiāliem. Bieži vien nav iespējams neapstrīdami secināt, ka dokumentācija attiecas uz noteiktu piegādes ķēdi, tomēr ir daži kritēriji, kas ļauj novērtēt, cik ticama ir saistība. Tādi var būt: dokumenta izdošanas datums, izdevējiestādes atrašanās vieta, licences veids (meža tips), norādes par sugām, materiālu apjomu, īpašībām un izmēriem un pārstrādes koeficienta vērtībām ražošanas procesā.

- **Vai iespējams pārliecināties par dokumentācijas īstumu?**

Novērtēt dokumentācijas īstumu mēdz būt ļoti sarežģīti. Daudz valstīs, kur ir augsts korupcijas līmenis, ar koruptīvu darbību palīdzību iespējams iegūt oriģinālus dokumentus, ko var izmantot kā piesegu nelikumīgām darbībām piegādes ķēdē. Tādos gadījumos nav iespējams noteikt, kuriem dokumentiem var ticēt, un kuriem - ne. Dažkārt dokumentu grafiskā kvalitāte un izkārtojums var norādīt uz viltojumu. Ir zināmi šādi gadījumi attiecībā uz piegādes ķēžu un mežsaimniecības sertifikātiem.

- **Vai dokumentāciju iespējams izmantot izcelsmes likumības novērtēšanai?**

Dokumentācijas saistību ar noteiktu piegādes ķēdi iespējams novērtēt, ņemot vērā dokumenta nozīmi likumības pierādīšanā. Katrs dokuments ir jānovērtē un jānosaka tā saistība ar likumības pierādīšanu konkrētajā piegādes ķēdes posmā. NEPCon ir publicējis informācijas apkopojumu par vairākām valstīm, tostarp būtiskāko dokumentu sarakstus

dažādos piegādes ķēdes posmos. Dažām valstīm ir izveidotas arī detalizētas „Dokumentācija vadlīnijas”, kur iekļauti dokumentu paraugi un minēta pamatinformācija, ko tie satur.

Ar piegādes ķēžu dokumentācijas izvērtēšanu saistītu risku noteikšanas vadlīnijas skat. **2. pielikumā**.

Norādījumi par piegādātāju iesniegtās piegādes ķēdes dokumentācijas novērtēšanu atrodami 2. tekstlodziņā. 1. tabulā sniegts tādas piegādes ķēdes dokumentācijas piemēru papildināms saraksts, kas var būt būtiska, novērtējot kokmateriālu likumības pārkāpumu risku.

1. tabula. Dokumentāri pierādījumi (piemēri), kas saistīti ar piecām galvenajām likumības pārkāpumu kategorijām.

Likumības kategorija	Dokumentācijas veids Vispārpieejami dokumenti papīra vai elektroniskā formātā, piem.:
 <ul style="list-style-type: none"> 1. Dokumentācija, kas apliecina tiesības iegūt kokmateriālus oficiāli izsludinātās platībās. 	<ul style="list-style-type: none"> Dokumentācija, kas apliecina īpašumtiesības uz zemi/tās lietošanas tiesības Līgumi vai koncesijas vienošanās Koncesijas licence Koncesijas kartes Ciršanas atļaujas
 <ul style="list-style-type: none"> 2. Maksājumi par kokmateriāliem un to ieguves tiesībām, tostarp nodevas, kas saistītas ar kokmateriālu ieguvi. 	<ul style="list-style-type: none"> Komerclīgumi Ciršanas atļauja Banku izsniegti dokumenti PVN dokumentācija Oficiālas nodokļu maksājumu kvītis
 <ul style="list-style-type: none"> 3. Kokmateriālu ieguve, tostarp vides un meža tiesību akti, tostarp attiecībā uz mežu apsaimniekošanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, ciktāl tas tieši saistīts ar kokmateriālu ieguvi. 	<ul style="list-style-type: none"> Oficiālu auditu ziņojumi Dabas aizsardzības atļaujas Apstiprināti mežizstrādes plāni Ciršanas atļaujas Cirsma nodošanas akti Publiski pieejamā informācija, kas apliecina stingru tiesību aktu iedzīvināšanu un kokmateriālu uzskaites un kontroles kārtību Oficiālie dokumenti, ko izdevušas kompetentas iestādes kokmateriālu ieguves valstī u.c.
 <ul style="list-style-type: none"> 4. Trešo pušu likumiskās lietojuma tiesības un īpašumtiesības, kuras ietekmē kokmateriālu ieguve, kā arī darba ņēmēja tiesības. 	<ul style="list-style-type: none"> Novērtējumi attiecībā uz ietekmi uz vidi Vides pārvaldības plāni Vides auditu ziņojumi Sociālās atbildības līgumi Īpaši ziņojumi par prasībām attiecībā uz īpašumtiesībām un citām tiesībām, un konfliktiem Veselības aizsardzības un darba drošības dokumentācija

- 5. Tirdzniecība un muiža, ciktāl tas skar meža nozari.

- Transportēšanas atļaujas
- Apaļkoksnes izvešanas atļaujas
- Līgumi
- Banku izsniegti dokumenti
- Tirdzniecības dokumentācija
- Importa un eksporta licences
- Oficiālas kvītis par eksporta nodevu samaksu
- Eksporta lieguma saraksti
- Eksporta kvotu apliecinājumi

2.4. solis. Papildu informācijas ievākšana par piegādes ķēdēm

Pēc tam, kad no piegādātājiem iegūta informācijas un dokumentācija, kas to apstiprina, var izrādīties, ka informācija par jūsu uzņēmuma piegādes ķēdēm ir nepilnīga, vai rasties šaubas par iegūtās informācijas atbilstību, precizitāti vai piemērojamību. Šajā solī notiek papildu informācijas ieguve, kas novērstu nepilnības vai kļiedētu šaubas.

Ja jūsu rīcībā nav pietiekami daudz informācijas, lai pienācīgi novērtētu risku, nepieciešams ievākt papildu informāciju par piegādātājiem un izstrādājumu izcelsmi. Piemēram, var būt trūkt informācijas par izcelsmes valsti, piegādes ķēdēm vai sugām.

Informācijas dokumentēšanai par katru piegādes ķēdi izmantojams **Piegādes ķēžu kartēšanas palīgīdzeklis (DD-07)**. To var izmantot, ja nepieciešama informācija par apakšpiegādātājiem vai piegādes ķēdes struktūru vai sarežģītību.

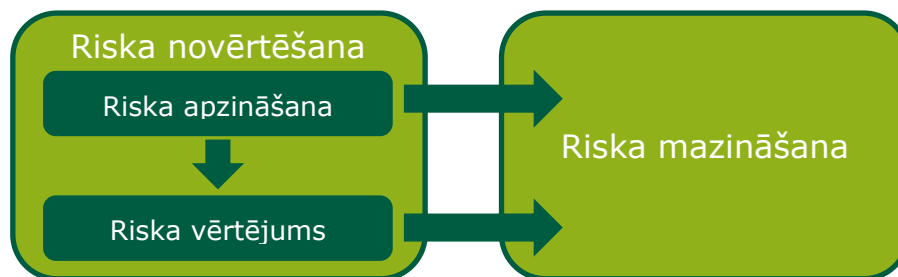

Kad ievākta papildu informācija, jāatjaunina informācija **Piegādātāju pārvaldības veidnē (DD-04)**, lai tā sniegtu pilnīgu pārskatu par piegādātājiem.

3. solis. Riska novērtēšana

Riska novērtējuma mērķis ir apzināt izstrādājumus vai piegādes ķēdes, attiecībā uz kuriem pastāv risks, ka piegādes ķēdē nokļuvušie materiāli varētu būt nelikumīgi iegūti, transportēti vai pārdoti. 2. solī tika iegūta informācija par uzņēmuma piegādes ķēdēm. 3. solī jānovērtē risks, ka izstrādājumu ražošanā izmantoti materiāli, kas saistīti ar pārkāpumiem likumības jomā.

Riska novērtējuma solis sastāv no divām autonomām daļām: **riska apzināšanas** un **riska vērtējuma** (skat. 3. attēlu zemāk). Šī sadaļa paskaidro, kā risks apzināms un vērtējams, kā arī to, kā pārbaudāms, vai piegādes ķēdē nav sastopamas neatbilstības likumības jomā.

3. attēls. Riska novērtēšanas process

Risks var piemist dažādā līmenī - valsts, reģiona vai meža īpašuma. Visefektīvāk risku var apzināt, ja vispirms to dara valsts līmenī un tad - detalizētāk - reģionu vai meža īpašumu līmenī (ja nepieciešams).

Riska cēlonis dažādiem izstrādājumiem, piegādes ķēdēm un koku sugām var atšķirties. Tāpēc riska vērtēšanā jāņem vērā šādas lietas:

1. likumības pārkāpumu risks, kas saistīts ar **meža apsaimniekošanu** un mežizstrādi;
2. likumības pārkāpumu risks **tirdzniecības un transporta** laikā visā piegādes ķēdē;
3. risks, ka **likumīgi iegūti materiāli** apstrādes un pārdošanas laikā var būt **sajaukušies** ar citādiem materiāliem.

Jāņem vērā, ka riska novērtējums bieži vien ir nevis lineārs process, bet parasti ietver atgriešanos pie agrākiem soļiem. Piemēram, kad savākta papildu informācija par kādu izstrādājumu, nepieciešams atkārtoti izvērtēt, cik pilnīga tā ir. Tāpat tikko iegūta informācija var likt atgriezties pie riska apzināšanas un vērtēšanas.

3.1. solis. Riska apzināšana

Sākotnējā riska apzināšana ir riska novērtēšanas procesa pamats, un bieži vien tam jābūt pietiekami detalizētam, lai būtu iespējams pieņemt pamatotus lēmumus par riska pārvaldību. Risku var samērā viegli apzināt vairākās kategorijās:

- ✓ Informācijas pieejamība
- ✓ Sugas
- ✓ Izcelsme
- ✓ Ziņas par materiālu sertifikāciju un verifikāciju
- ✓ Piegādes ķēžu sarežģītība
- ✓ Tirdzniecība un transports

Šo vadlīniju 2. pielikums iepazīstina ar riska apzināšanas procesu.

DD-08 Riska apzināšanas kontrolsaraksta veidne kalpo kā veidne riska apzināšanai konkrētā piegādes ķēdē.

Detalizēti ierakstiet konstatētos faktus attiecībā uz risku kontrolsarakstā un norādiet arī izmantotos informācijas avotus

un savāktos pierādījumus, aprakstiet riska novērtēšanas procesu, miniet pamatojumu un secinājumus par risku.

Tāpat ierakstiet secinājumus par risku **Piegādātāju pārvaldības veidnē (DD-04)**, sniedzot pārskatu par risku visās piegādes ķēdēs.

Riska novērtējuma secinājums ir riska līmeņa vērtējums kā „zems” vai „noteikts”.

Ja, izmantojot **šo vadlīniju 2. pielikumu un DD-08**, secināts, ka risks ir zems, no tā izriet, ka attiecīgais izstrādājums saistīts ar zemu nelikumīgas mežizstrādes risku un nekāda turpmāka rīcība nav nepieciešama.

Ja turpretī risku nevar vērtēt kā zemu, pārejiet pie nākamā likumības pārbaūžu procesa soļa.

3.2. solis. Piegādes ķēžu kartēšana

Kad risks apzināts, ieteicams detalizēti kartēt piegādes ķēdi - tas var palīdzēt novērtēt risku un izdarīt secinājumus (ja tas jau nav darīts).

Piegādes ķēžu kartēšanas palīgīdzekli (DD-07) paredzēts detalizētai piegādes ķēdes informācijas dokumentēšanai.

3.3. solis. Risks vērtējums

Ja 3.1. un 3.2. solī par kādu izstrādājumu nav iespējams secināt, ka risks ir zems, nepieciešams risku novērtēt, lai varētu spriest, vai risku iespējams mazināt un kā tas darāms. Cita iespēja ir pāriet pie 4. soļa un, nevērtējot risku, uzreiz īstenot riska mazināšanu, ja ir acīmredzamas riska mazināšanas iespējas, piemēram, piegādātāju aizstāšana.

Šo vadlīniju 3. pielikums sniedz norādījumus riska vērtējumam.

Pat tādos gadījumos, ja kādai valstij, reģionam, koku sugai vai izstrādājumam piemīt noteikts likumības pārkāpumu risks, iespējams, ka jūsu uzņēmuma piegādes ķēdēm tas nepiemīt, tādēļ risks jāvērtē katrā atsevišķā piegādes ķēdē.

Detalizēts likumība pārkāpumu riska novērtējums meža jomā vairāk nekā 60 valstīm atrodams NEPCon tīmekļa vietnē www.nepcon.org/sourcinghub. Ieteicams to izmantot, nosakot konkrētas likumības pārkāpumu riska jomas un izvēloties piemērotākos riska mazināšanas pasākumus.

Gadījumā, ja riska novērtējums kādai valstij nav pieejams, riska vērtējumam attiecīgajā likumības jomā iespējams izmantot **Riska vērtējuma vadlīnijas attiecībā uz likumību meža jomā (DD-09)** un attiecīgo **veidni (DD-10)**.

3.4. solis. Pārlicināšanās par neatbilstību esamību

Pirms ķeraties pie riska mazināšanas, ieteicams pārlicināties, ka potenciālā likumības neatbilstība konkrētajai piegādes ķēdei patiesi piemīt.

LegalSource standarta 1. un 2. pielikuma¹ atrodamas tabulas ar meža līmeņa kontrolrādītājiem un atbilstošajiem piegādes ķēdes likumības pārkāpumu riska veidiem. Arī **NEPCon Piegādātāju audita ziņojuma veidni (DD-14)** iespējams izmantot piegādātāju pārbaudēs, nosakot atbilstmes līmeni likumības prasībām dažādos piegādes ķēdes posmos.

3.5. solis. Riska vērtēšanas secinājumu dokumentēšana

Dokumentējiet visus secinājumus, kas attiecas uz riska novērtējumu.

Riska vērtējuma secinājumu ievadei attiecībā uz visiem piegādātājiem un izstrādājumiem izmantojiet **Piegādātāju pārvaldības veidlapu (DD-04)**.

Ja kāds izstrādājums saistīts ar sarežģītām piegādes ķēdēm vai ir salikts, riska novērtējums jāveic katrai atsevišķai piegādes ķēdei.

Riska novērtējuma secinājums ir riska vērtējums kā „zems” vai „noteikts”.

---

¹NEPCon *LegalSource* standartā noteiktas *LegalSource* prasības likumīgi iegūtas koksnes ražošanai un ieguvei. To izmanto, lai novērtētu un sertificētu likumības pārbaudes likumīgā kokmateriālu ieguvē. Standartu iespējams lejupielādēt šeit: www.nepcon.org/legalsource-standard

3. tekstlodziņš. Sertifikācijas informācijas izmantošana riska novērtēšanā

Tādu materiālu ieguve, kas ir sertificēti saskaņā ar kādu trešās puses likumības vai ilgtspējības sistēmu (piemēram, FSC, PEFC, VLC vai *Legal/Source*), var būt labs veids, kā samazinātu risku uzņēmuma piegādes ķēdēs. Tomēr sertificēti materiāli saskaņā ar ESKR automātiski nenozīmē „zaļo gaismu”. Arī šādiem izstrādājumiem jāveic riska novērtējums. Jautājums ir, kā un kāpēc.

Lai gan sertifikācijas sistēmas lielākoties balstās uz līdzīgām prasībām, katrs sertifikācijas standarts tomēr ir atšķirīgs, Tādēļ nepieciešams novērtētu, vai sertifikācijas sistēma ietver prasības attiecībā uz riska veidiem, kas piemīt jūsu uzņēmuma piegādes ķēdēm. Piemēram, ja konstatēts, ka pastāv arodveselības un darba drošības pārkāpumu risks kokmateriālu ieguvē noteiktā valstī, jāpārlicinās, ka sertifikācijas standartā iekļauta skaidra prasība, lai auditori pārbaudītu, ka darbinieki, veicot mežizstrādes darbus, valkā atbilstošus individuālus aizsardzības līdzekļus (IAL). Ja šādas prasības standartā nav, nav nekādas garantijas, ka ar sertifikācijas sistēmas palīdzību šis risks ir novērtēts/mazināts, Tādēļ nepieciešams īstenot papildu riska mazināšanas pasākumus šāda riska novēršanai.

Izmantojot informāciju par sertifikāciju riska novērtēšanas procesā, ir svarīgi:

- ✓ Veikt sertifikācijas sistēmas novērtējumu un to dokumentēt;
- ✓ Novērst jebkādus trūkumus vai risku, kas saistīti ar sertifikācijas sistēmu.

Ja konstatēts, ka sertifikācijas sistēma nodrošina pietiekamu un atbilstošu apzināto risku pārvaldību,

- ✓ Jāpārlicinās, ka iegādātos materiālus piegādā ar atbilstošu sertifikācijas atsauci un citu informāciju (piem., piegādātāja rēķinā un piegādes piezīmē norādīta sertifikācijas atsauce un sertifikāta kods);
- ✓ Jāpārlicinās, ka sertifikācijas atsauce un cita informācija ir atbilstoša un precīza (piemēram, ielūkojoties sertifikācijas sistēmas tiešsaistes datu bāzē vai sazinoties ar sertifikācijas organizāciju).

Sertifikācijas sistēmu novērtēšanas dokumentēšanai izmantojams **Sertifikācijas sistēmu novērtēšanas kontrolsaraksts (DD-13)**.

NEPCon Sertifikācijas sistēmu novērtēšana standartā (LS-18) uzskaitītas formālās prasības sertifikācijas sistēmu novērtēšanai.

4. solis. Riska mazināšana

Ja konstatēts, ka piegādes ķēdei piemīt risks, tas jāmazina. Riska mazināšanas pasākumi jāīsteno visiem izstrādājumiem un piegādes ķēdēm, kam risks vērtēts kā „noteikts”. Mazināšana jāveic, pirms izstrādājumi tiek pārdoti.

4.1. solis. Riska mazināšanas iespēju apzināšana

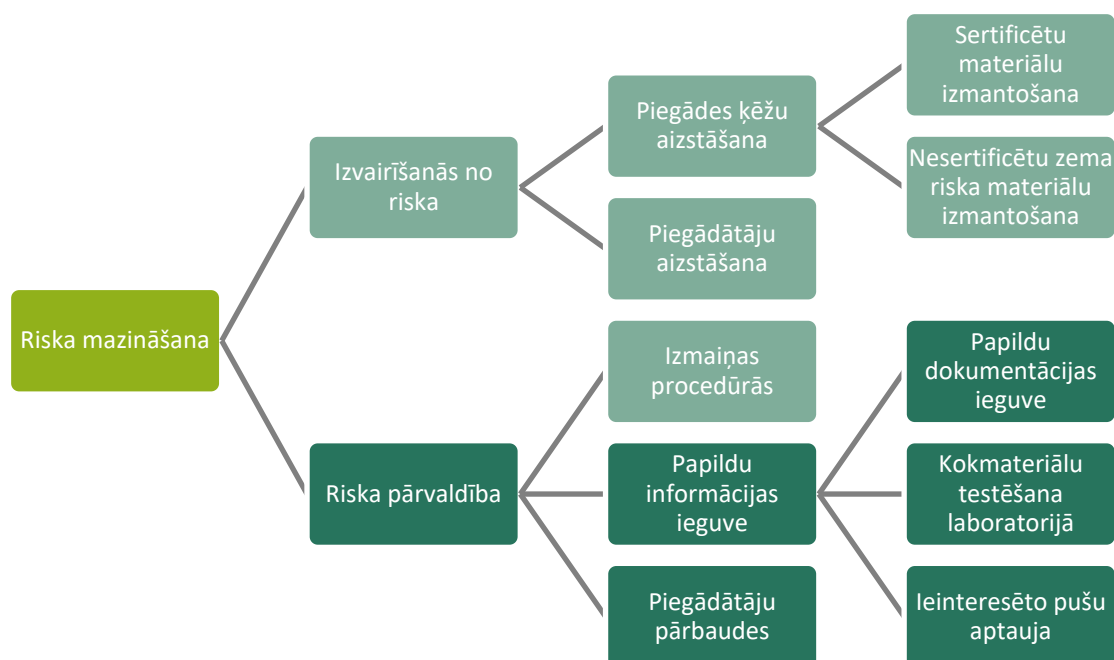
Kad konstatēts, ka piegādes ķēdē pastāv neatbilstības, kas rada risku, nākamais solis ir izvēlēties piemērotus riska mazināšanas pasākumus. Apziniet un izvēlieties pasākumus, kas var efektīvi novērst konstatēto risku.

Piemērotākie mazināšanas pasākumi ir atkarīgi no potenciālās likumības neatbilstības veida. Dažu veidu neatbilstību esamību iespējams pārbaudīt, apmeklējot materiālu ieguves vietas (piem., pārbaudot cirsmu robežas vai augsnes bojājumus dabā, vai to, kādus individuālos aizsardzības līdzekļus izmanto mežizstrādes darbinieki). Citas var pārbaudīt, aplūkojot dokumentus (piem., muitas deklarācijas veidlapas, nodevu samaksas apliecinājumus, darba atļaujas u.c.). Dažos gadījumos pienācīgai riska mazināšanai var būt nepieciešams dažādu kontroles pasākumu kopums.

Izmantojamie riska mazināšanas pasākumi iedalāmi divās vispārīgās kategorijās: **izvairīšanās no riska** un **riska pārvaldība** (skat. 4. attēlu). Nav iespējams minēt visus riska mazināšanas pasākumus, un iespējams, ka riska mazināšanai jūsu uzņēmuma piegādes ķēdēs būs jāizmanto iespējas, kas nav minētas šajās vadlīnijās.

Šo vadlīniju 4. pielikums sniedz vairāk informācijas par riska mazināšanas pasākumiem.

4. attēls. Riska mazināšanas iespējas

Teju visos gadījumos riska mazināšanā būs nepieciešama viena vai vairāku piegādātāju līdzdarbība, tādēļ riska mazināšanā ir nepieciešama sadarbība ar piegādātājiem.

Gadījumos, kad ietekmēt materiālu avotus vai piegādātājus, lai aktīvi mazinātu konstatēto risku, nav iespējams vai tas nav ekonomiski pamatoti, vienīgā iespēja var būt kāda izstrādājuma iepirkuma pārtraukšana vai piegādātāja vai piegādes ķēdes aizstāšana ar tādiem, kam risks nepiemīt.

4.2. solis. Patērētāju piekrišanas saņemšana

Ja nav iespējams konstatēt, ka kāda piegādātāja piegādātajiem materiāliem vai izstrādājumiem piemīt zems risks, šim piegādātājam un viņa apakšpiegādātājiem rakstiski jāapliecina, ka viņi sadarbosies ar jūsu uzņēmumu nepieciešamo riska mazināšanas pasākumu īstenošanā.

Ja risks konstatēts tālāk augšup piegādes ķēdē, piemēram, pirmapstrādes uzņēmumā mežā, arī tādiem apakšpiegādātājiem jāpiekrīt apmierināt likumības prasības. Tiešajiem piegādātājiem ir nozīmīga loma saziņā ar apakšpiegādātājiem un piekrišanas iegūšanu no tiem.

Pielāgojiet **Piegādātājiem domātās vēstules veidni (DD-06)** nosūtīšanai apakšpiegādātājiem un iegūstiet viņu piekrišanu piedalīties riska mazināšanas pasākumos un ļaut auditoriem apmeklēt viņu uzņēmumu, ja tas būs nepieciešams.

4.3. solis. Riska mazināšanas pasākumu plānošana un dokumentēšana

Dokumentējiet visus plānotos riska mazināšanas pasākumus, tādējādi sekojot līdzī riska līmenim un tā mazināšanas pasākumu izpildei.

Riska mazināšanas pasākumu plānošanai un izpildes kontrolei izmantojiet **Piegādātāju pārvaldības veidni (DD-04)**.

4. tekstlodziņš. Kā izvēlēties atbilstošākos pasākumus

Riska mazināšanas process ir atkarīgs no riska novērtēšanas laikā konstatētā riska. Iespējams, ka nāksies saskarties ar dažāda veida risku: nelikumīgas mežizstrādes risku meža līmenī, nelikumīgu darbību risku piegādes ķēdes posmos/uzņēmumos, vai risku, ka piegādes ķēdē likumīgi iegūti materiāli var sajaukties ar nelikumīgi iegūtiem.

Nemiet vērā, ka riska mazināšanas pasākumu būtība var atšķirties atkarībā no konstatētā riska veida. Kāds riska mazināšanas pasākums, iespējams, nebūs efektīvi vienam riska veidam, bet mazinās cita veida risku.

Piemēram, veicot auditu piegādātāja ražošanas vietnē un konstatējot, ka tur ir iedibināta stingrs piegādes ķēdes sistēma, iespējams gūt apstiprinājumu tam, ka nezināmas izcelsmes kokmateriāli netiek sajaukti ar zināmas un likumīgas izcelsmes kokmateriāliem. Tomēr tāds riska mazināšanas pasākums nepalīdzēs mazināt risku meža līmenī, ka kokmateriāli iegūti, izmantojot bērnu darbu. Tāda riska mazināšanai piemērotāks mazināšanas pasākums būs audits mežsaimniecības uzņēmumos.

4.4. solis. Riska mazināšanas pasākumu īstenošana

Kad riska mazināšanas pasākumu plānošana pabeigta, jāpārvalda un jāuzrauga to izpilde.

Lai sekotu līdzi laicīgai plānoto pasākumu izpildei, izmantojiet **Piegādātāju pārvaldības veidni (DD-04)**.

Šo vadlīniju 4. pielikumā sniegti norādījumi par riska mazināšanas iespējām.

Riska mazināšanai var būt nepieciešams veikt auditus uzņēmumos, kas ietilpst piegādes ķēdē. Var būt nepieciešami piegādātāju auditi meža līmenī (mežsaimniecības uzņēmumos) vai piegādes ķēdes ietvaros (kokzāģētavas, tirgotāji, rūpnīcas).

Šo vadlīniju 5. pielikumā sniegti norādījumi par piegādātāju audita veikšanu uzņēmuma likumības pārbaūžu sistēmas ietvaros.

Piegādātāju novērtējuma rezultātu dokumentēšanai pielāgojiet un izmantojiet **DD-14 Piegādātāju audita ziņojuma veidni**.

4.5. solis. Riska mazināšanas pasākumu efektivitātes novērtēšana

Kad riska mazināšanas pasākumi īstenoti, regulāri novērtējiet to efektivitāti. Riska mazināšanas procesa neatņemama sastāvdaļa ir pārlicināties, ka īstenotie riska mazināšanas pasākumi efektīvi mazinājuši konstatēto risku. Pārbaude jāveic regulāri, lai nodrošinātu, ka risks neatkārtosies nākotnē.

2. tabula. Riska, tā mazināšanas un verifikācijas pasākumu piemēri

	Noteikts risks	Mazināšanas prasības	Mazināšanas un verifikācijas pasākumi
	Tradicionālo tiesību pārkāpuma risks meža līmenī.	Noskaidrojiet, vai kokmateriālu ieguves vietā šāds risks pastāv; izskaidrojiet neatbilstību likumības prasībām, nodrošinot, ka pārvaldības prakse izrāda cieņu tradicionālajām tiesībām.	Auditi dabā, ieinteresēto pušu aptauja, izvaicāšana, dokumentācijas pārbaude.
	Muitas noteikumu pārkāpuma risks.	Noskaidrojiet, vai kokmateriālu ieguves vietā šāds risks pastāv; ja nepieciešams, labojiet procedūras, lai tās atbilstu muitas noteikumiem.	Muitas dokumentācijas un piegādātāju izsniegto transporta dokumentu pārbaude. Muitas iestāžu aptauja.
	Mežizstrādes noteikumu pārkāpuma risks attiecībā uz vides aizsardzības noteikumiem.	Noskaidrojiet, vai kokmateriālu ieguves vietā šāds risks pastāv; jāmaina mežsaimniecības uzņēmuma, meža apsaimniekotāja vai apakšuzņēmuma mežizstrādes prakse, lai tā atbilstu vides aizsardzības noteikumiem.	Pārbaudes dabā meža līmenī, galveno uzmanību vēršot uz meža darbu atbilstību vides aizsardzības noteikumiem.
	Risks, ka piegādes ķēdē var sajaukties zināmas un nezināmas izcelsmes materiāli.	Sadarbojieties ar piegādātāju ražotnēm un palīdziet tām mainīt izejmateriālu nodalīšanas kārtību un ieviest tādas piegādes ķēdes procedūras, kas nepieļauj sajaukšanos.	Piegādātāja ražotnes pārbaude pēc tam, kad ieviesta piegādes ķēdes sistēma. Kokmateriālu pārbaude laboratorijā, lai pārlicinātos, ka nav notikusi no dažādiem avotiem iegūtu kokmateriālu sajaukšanās.

1. pielikums. NEPCon LPS palīglīdzekļi un standarti

Visi zemāk minētie palīglīdzekļi ir iekļauti NEPCon Likumības pārbaūžu sistēmā, ko var bez maksas lejupielādēt no NEPCon tīmekļa vietnes (www.nepcon.org/sourcinghub).

Kods	Nosaukums	Vadlīnijas
DD-01	Likumības pārbaūžu vadlīnijas	Šis dokuments. Papildus: 2. pielikumā - Riska apzināšanas vadlīnijas - aprakstīts riska apzināšanas process; 3. pielikumā - Riska vērtējuma vadlīnijas - aprakstīts riska vērtējuma procesu; 4. pielikumā - Riska mazināšanas vadlīnijas - iekļauts dažāda veida riska mazināšanas iespēju apraksts; 5. pielikumā - Piegādātāju audita vadlīnijas - sniegtas norādes, kā pārbaudāma piegādātāju atbilstība NEPCon prasībām.
DD-02	NEPCon Likumības pārbaūžu procedūras veidne	Veidne, kas var kalpot kā jūsu uzņēmuma likumības pārbaūžu procedūru pamats. Tā jāpielāgo jūsu uzņēmuma specifikai un vajadzībām. Veidnē iekļauti galvenie elementi, kas nepieciešami, lai nodrošinātu atbilstību NEPCon standarta prasībām.
DD-03	Atbildīgas iegādes politikas veidne	Atbildīgas iegādes politikas dokumenta paraugs, kas ietver likumības prasības un atbildību sociālā un vides jomā.
DD-04	Piegādātāju pārvaldības veidne	Šī veidne palīdzēs apkopot un novērtēt informāciju par piegādātājiem. Tā atvieglos nepieciešamās informācijas ievadi par piegādātājiem, materiālu avotiem un izstrādātājiem, un ar tiem saistīto risku, kas konstatēts, izmantojot riska apzināšanas kontrolosarakstu (2. pielikums).
DD-05	Piegādātāju informācijas veidne	Šo veidni paredzēts lietot kopā ar DD-06 informācijas apkopošanu par uzņēmuma piegādātājiem un to piegādātājiem izstrādājumiem un materiāliem. Lūdziet, lai piegādātāji tajā norāda pēc iespējas vairāk informācijas.
DD-06	Piegādātājiem domātas vēstules veidne	Vēstules veidne, ar kuru lūgt piegādātājiem papildu informāciju un piekrišanu uzraudzībai no jūsu uzņēmuma un izvēlētas pārbaudes iestādes puses.
DD-07	Piegādes ķēžu kartēšanas palīglīdzeklis	Šī veidne paredzēta informācijas ieguvei un apkopošanai par apakšpiegādātājiem un to izmantotajiem materiālu avotiem. Tā noderēs gadījumos, kad no piegādātājiem jāiegūst papildu informācija par piegādes ķēdēm.
DD-08	Riska apzināšanas kontrolosaraksta veidne	Veidne, kurā dokumentēt riska apzināšanas rezultātus konkrētās piegādes ķēdēs.
DD-09	Riska vērtējuma vadlīnijas attiecībā	Detalizētas norādes, kā veicama riska vērtēšana.

Kods	Nosaukums	Vadlīnijas
	uz likumību meža jomā	
DD-10	Riska vērtējuma veidne attiecībā uz likumību meža jomā	Excel veidne, kas noderēs riska vērtēšanai.
DD-11	Likumības pārbažu vadlīnijas MU	Likumības pārbažu vadlīnijas (šī dokumenta līdzinieks), kas paredzētas mežsaimniecības uzņēmumiem (MU).
DD-12	Likumības pārbažu procedūras veidne MU	Veidne, kas kalpo kā pamats likumības pārbažu procedūrām mežsaimniecības uzņēmumiem (MU). Tā jāpielāgo jūsu uzņēmuma specifikai un vajadzībām. Veidnē iekļauti galvenie elementi, kas nepieciešami, lai nodrošinātu atbilstmi NEPCon standarta prasībām.
DD-13	Sertifikācijas sistēmu novērtēšanas kontrolsaraksts	Veidne sertifikācijas sistēmu tvēruma un izplatības vērtējumam atkarībā no to spējas nodrošināt likumības prasībām atbilstošu kokmateriālu ieguvu.
DD-14	Piegādātāju audita ziņojuma veidne	Ziņojuma veidne, kas paredzēta uzņēmumiem, kuri veic piegādātāju pārbaudes.
DD-15	Paziņojums par izstrādājumiem	Veidne, ar kuras palīdzību piegādātāji var sniegt būtisku informāciju par piegādātajiem izstrādājumiem.

2. pielikums. Riska apzināšanas vadlīnijas

Zemāk minētais pielikums sniedz norādes par riska apzināšanas procesu.

DD-08 Riska apzināšanas kontrolsaraksts kalpo kā veidne, ar kuras palīdzību iegūt un dokumentēt riska apzināšanas rezultātus.

NEPCon Riska apzināšanas kontrolsaraksts (DD-08) ir palīglīdzeklis, kuru uzņēmums var izmantot, lai apzinātu risku kokmateriālu un papīra piegādes ķēdēs. Kontrolsarakstā risks iedalīts piecās plašās kategorijās atkarībā no izstrādājumu un piegādes ķēžu īpatnībām:

- ✓ Informācijas pieejamība
- ✓ Sugas
- ✓ Izcelsme
- ✓ Ziņas par materiālu sertifikāciju un verifikāciju
- ✓ Piegādes ķēžu sarežģītība
- ✓ Tirdzniecība un transports

Riska apzināšanas kontrolsaraksta izmantošana

Kontrolsaraksts paredzēts izmantošanai riska vērtēšanas procesā sākumposmā, un tas sniedz vispārīgu ieskatu par risku piegādes ķēdēs. Sāciet vērtēšanu no pirmās kategorijas un novērtējiet visus riska veidus, pamatojoties uz katru no riska identifikācijas kategorijām un riska apakškategorijām Iekļautie norādījumi izmantojami lēmumu pieņemšanas procesā. Kontrolsarakstā iekļautas arī saites uz informācijas avotiem.

Katru riska apakškategorijā lietotājam ir jānovērtē katra izstrādājuma vai piegādes ķēdēs (ja tiek izmantoti vairāki kokmateriālu avoti) riska līmenis, jāapraksta risks un jānorāda izmantotie informācijas avoti. Tabulas pēdējā aile paredzēta norādēm, vai konstatēts, ka izstrādājumam vai piegādes ķēdei piemīt risks („noteikts risks”), vai arī risks vērtējams kā zems („zems risks”).

Riska vērtēšana ir process, kurā vērtētājam jāpieņem pamatoti lēmumi par risku. Nav iespējams iekļaut tabulā lēmumu attiecībā uz itin visām situācijām, un vērtētājam, vērtējot risku, ieteicams izmantot veselo saprātu un piesardzību. Reizēm būs nepieciešama papildu informācija, kas iegūstama no ekspertiem vai papildu informācijas avotiem. Labā prakse ir norādīt riska vērtējumā izmantotos informācijas avotus un riska apzināšanas kontrolsarakstam pievienot izmantoto dokumentu sarakstu.

Ja konstatēts risks jebkurā riska apakškategorijā, jāveic riska vērtējums, lai precīzāk noteiktu riska mērogu un smagumu piegādes ķēdē. Skat. Riska vērtējuma vadlīnijas attiecībā uz likumību meža jomā (DD-09).

Lai gan risks var būt konstatēts vienā apakškategorijā, to pašu risku var būt iespējams aktīvi pārvaldīt ar citiem kontroles faktoriem. Piemēram, korupcijas risku piegādes ķēdēs var izslēgt ar to, ka piegādes ķēdes ir sertificētas stingras sertifikācijas sistēmas ietvaros. Tādos gadījumos risks katrā apakškategorijā ir precīzi jādokumentē reģistrē,

izmantojot kontrolosarakstu. Kontrolsarakstā beigās katrai apakškategorijai, kurā risks ir „noteikts”, jānorāda risku mazinoši faktori (ja tādi ir).

Ja risks konstatēts kādā riska apakškategorijā, kur tas netiek aktīvi pārvaldīts, pirms koksnes un papīra izstrādājumu laišanas tirgū risks jāmazina.

Tālākais izskaidro riska apzināšanas kategorijas:

Nepārprotama riska kategorijas

Daži faktori skaidri un nepārprotami norāda uz riska līmeni neatkarīgi no materiālu sugas vai izcelsmes:

- materiāli, kas piegādāti kā CITES vai FLEGT licencēta koksne, nav pakļauti likumības pārbaūžu prasībām, un tiem piemītošo risku var vērtēt kā zemu. Tomēr jāuzsver, ka jāpārlicinās par dokumentu īstumu. Ir zināmi gadījumi, kad CITES licences nav pietiekamā mērā nodrošinājušas likumību, un pret tām jāizturas piesardzīgi.
- Savukārt, kokmateriālus no valstīm, pret kurām ir spēkā ANO vai ES tirdzniecības sankcijas, tostarp attiecinātas uz kokmateriālu un koksnes izstrādājumiem, nedrīkst iepirkt, un tie jāizslēdz no piegādes ķēdes. Vienīgais riska mazināšanas līdzeklis šādā gadījumā ir pārtraukt piegādes no minētajām valstīm².

Informācijas pieejamība

Riska vērtēšanā vissvarīgākā loma ir informācijai par kokmateriālu un koksnes izstrādājumu piegādes ceļiem. Informācijas trūkums, nepilnīga vai nepatiesa informācija pati par sevi ir risks, kas jāmazina, pirms riska novērtēšanu var veikt pilnībā. Jānovērtē, vai informācija par izstrādājumiem vai materiāliem ir pietiekama un tādas kvalitātes, kas ļauj izdarīt secinājumus par riska līmeni (vai tā neesamību), kas piemīt ar attiecīgajam izstrādājumam vai piegādes ķēdei.

Sugas

Dažu sugu koki pakļauti nelikumīgai mežizstrādei biežāk nekā citu sugu, un tādas sugas var norādīt uz risku. Tomēr jāuzsver, ka suga, atsevišķi ņemta, visbiežāk neļaus novērtēt riska līmeni, un jāņem vērā arī risks, kas piemīt kokmateriālu izcelsmes apvidum, tāpēc allaž jāņem vērā risks, kas saistīts ar kokmateriālu izcelsmi.

Ar izcelsmi saistīts risks

Risks, ka kokmateriāli varētu būt iegūti vai pārdoti, pārkāpjot ieguves valstī spēkā esošus tiesību aktus, galvenais riska kritērijs, tomēr ir pieejami daži informācijas avoti, pēc kuriem vadīties, nosakot nelikumīgu darbību risku attiecīgajā valstī. Vispārīgi runājot, novērtējot kokmateriālu nelikumīgas ieguves risku kādā valstī, jāņem vērā ar attiecināmi tiesību aktiem, kas NEPCon *LegalSource* standarta 1. pielikumā definēti kā tiesību akti, kas ir spēkā kokmateriālu ieguves valstī un kas attiecas uz šādām jomām:

---

² Šī materiāla publicēšanas brīdī neviena valsts neietilpst šajā kategorijā.

- tiesības iegūt kokmateriālus oficiāli izsludinātās platībās,
- maksājumi par kokmateriāliem un to ieguves tiesībām, tostarp nodevas, kas saistītas ar kokmateriālu ieguvu,
- kokmateriālu ieguve, tostarp vides un meža tiesību akti, tostarp attiecībā uz mežu apsaimniekošanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, ciktāl tas tieši saistīts ar kokmateriālu ieguvu,
- trešo pušu likumiskās lietojuma tiesības un īpašumtiesības, kuras ietekmē kokmateriālu ieguve,
- tirdzniecība un muiža, ciktāl tas skar meža nozari.

Detalizēts likumība pārkāpumu riska novērtējums meža jomā vairāk nekā 60 valstīm atrodams NEPCon tīmekļa vietnē www.nepcon.org/sourcinghub. Tām valstīm, kam patlaban šāds riska novērtējums nav pieejams, tomēr pieejami informācijas avoti, kas var noderēt, novērtējot risku.

Pasaules mežsaimniecības reģistrs (*Global Forestry Registry/GFR*) ir bezmaksas informācijas avots, no kura var iegūt informāciju par risku, kas saistīts ar pretrunīgi vērtētu kokmateriālu ieguvu visā pasaulē. Patlaban reģistrā atrodama informācija par vairāk nekā 150 valstīm visā pasaulē, tomēr par daudzām valstīm tā vēl joprojām ir ierobežota. Valstīs, kurām Pasaules mežsaimniecības reģistrā 1. kategorijā (likumīga izcelsme) risks vērtēts kā „nenoteikts”, nelikumīgas kokmateriālu ieguves risks tiek uzverts kā augsts. www.globalforestryregistry.org

Korupcijas uztveres indekss (KUI), var sniegt pirmo norādi par risku, un īpaša uzmanība jāpievērš valstīm, kuru KUI vērtība ir zemāka par 50 punktiem. Tomēr jāuzsver, ka nelikumīgas kokmateriālu ieguves risks var piemist arī valstīm, kuru KUI vērtība pārsniedz 50 punktu. Šis rādītājs nesniedz nepārprotamu norādi par riska līmeni; tas izmantojams vienīgi kā indikators. www.transparency.org

Ziņas par materiālu sertifikāciju un verifikāciju

Sertifikācijai un verifikācijai vispārātzītu sistēmu ietvaros var būt svarīga loma riska vērtēšanā un mazināšanā. Lai nodrošinātu, ka trešās puses sertifikācijas sistēmas atbilst ES Kokmateriālu regulas prasībām, NEPCon ir izstrādājis prasības, kā šādas sistēmas izvērtējamas un akceptējamās³. Jāatzīmē, ka pat tādos gadījumos, kad ir iegūti materiāli ar sertifikācijas atsauci, tirgus dalībniekam jānodrošina, ka attiecīgie materiāli ir iekļauti sertifikācijas tvērumā un ievērotas citas attiecināmas sertifikācijas sistēmas prasības .

Piegādes ķēžu sarežģītība

Starp riska veidiem, kas var piemist piegādes ķēdei ir arī risks, ka saņemtie materiāli varētu neatbilst informācijai, proti, izstrādājumi sajaukušies ar nelikumīgas izcelsmes materiāliem.

---

³ Norādījumi par to, kā novērtējamas sertifikācijas sistēmas, atrodami dokumentā „LS-18 NEPCon Sertifikācijas sistēmu novērtēšanas procedūra V1”

Šis risks visbiežāk rodas tad, ja uzņēmums iegādājas viena veida materiālus, jo piegādātāji uzņēmuma piegādes ķēdē tos, iespējams, iegādājas no dažādiem avotiem vai ar dažādu izcelsmi, kas var būt nelikumīgi.

Būtībā tas ir jautājums par risku, ka likumīgi iegūti materiāli varētu būt sajaukušies ar nezināmas vai nelikumīgas izcelsmes materiāliem. Katram piegādes ķēdes posmam (uzņēmumam) jāņem vērā iesaistītie materiāli un jānovērtē sajaukšanās risks.

Tirdzniecība un transports

Pat tad, ja materiāli likumīgi iegūti meža līmenī, piegādes ķēdē var būt notikušas nelikumīgas darbības, kas saistītas ar materiālu apstrādi, tirdzniecību un transportu. Šī standarta 2. pielikumā iekļauts tādu jautājumu uzskaitījums, kas jāņem vērā, izvērtējot likumības aspektus apstrādes un transporta uzņēmumos, kas iekļauti nelokāmas likumības pārbaūžu sistēmas tvērumā.

3. pielikums. Riska vērtējuma vadlīnijas

Šajā pielikumā aprakstīts riska līmeņa vērtēšanas process gadījumos, kad sākotnējās riska apzināšanas gaitā konstatēts, ka risks izstrādājumiem vai piegādes ķēdēm piemīt, bet par to pieejamā informācija neļauj to efektīvi mazināt.

Kad risks apzināts, nepieciešams precizēt risku katrā piegādes ķēdē, lai būtu iespējama efektīva riska mazināšana.

Jāņem vērā, ka riska vērtēšana valsts vai reģiona līmenī ir sarežģīts process, kas prasa rūpīgu izpēti un vietējo lietpratēju iesaisti. Iespējams, ka daudziem uzņēmumiem saviem spēkiem to nebūs iespējams paveikt. Detalizēts likumība pārkāpumu riska novērtējums meža jomā vairāk nekā 60 valstīs atrodams NEPCON tīmekļa vietnē www.nepcon.org/sourcinghub.

Piegādes ķēžu kartēšana

Piegādes ķēžu kartēšana ir efektīvas riska līmeņa vērtēšanas priekšnoteikums. Lai precīzi novērtētu visu piemītošo riska veidus atbilstošā līmenī, ir nepieciešama pietiekami detalizēta informācija par visiem uzņēmumiem piegādes ķēdē.

DD-07 Piegādes ķēžu kartēšanas palīgīdzeklis kalpo kā veidne piegādes ķēžu informācijas ieguvei un apkopošanai.

Kad piegādes ķēdes pietiekami detalizēti kartētas, var ķerties pie riska līmeņa novērtēšanas.

Riska novērtējuma process

1. Sākotnējais novērtējums

Vispirms jānosaka **tvērums un ģeogrāfiskais/funkcionālais mērogs** - tas varēt nozīmēt, ka būs jāveic vērtējums vairākiem teritoriāliem vienumiem (noteiktiem apvidiem, reģioniem vai pat valstīm) atsevišķi. Tālāk to izmanto, lai **noteiktu iespējamus papildu „Kritērijus un apakškritērijus”**, kuru prasības nepieciešams apmierināt, lai būtu ievērotas visas kategorijas prasības kopumā, un katriem jauniem „Kritērijiem un apakškritērijiem” jāpievieno paskaidrojuma teksts.

2. Pētījumi

Pārskatiet no jauna pievienotos kritērijus un apakškritērijus, kā arī piecus universālos kritērijus un apakškritērijus, un, izmantojot atbilstošu teritoriālu mērogu, katrai apakškategorijai nosakiet:

- a. Attiecināmos tiesību un normatīvos aktus;
- b. Jurisdikciju;
- c. Tiesību aktos prasītos dokumentāciju un citu informāciju;
- d. Informācijas avotus.

3. Riska aprakstīšana

- a. Aprakstīt iespējamus riska veidus, kas var piemist attiecīgajā kategorijā un saistībā ar noteiktajiem kritērijiem un apakškritērijiem.
- b. Novērtējiet neatbilstības riska līmeni, ņemot vērā:
  - i. Atbilstības sliekšni, ņemot vērā apjomu, mērogu un laika posmu;
  - ii. Korupcijas līmeni;
  - iii. Problēmas, kas saistītas ar valsts pārvaldes iestādēm;
  - iv. Pieejamo informāciju.
- c. Pamatojiet, kāpēc attiecīgie riska veidi ir konstatēti, atsaucoties uz minēto (atbilstības sliekšnis, korupciju, apraksts u.c.).

4. Riska vērtējums

Pamatojoties uz riska līmeņa vērtējumu, apzīmējiet katru kritēriju kā „noteikta riska” vai „zema riska”.

5. Kontroles pasākumu un kontrolrādītāju iedibināšana

- a. Izmantojot universālo kontroles pasākumu un kontrolrādītāju sarakstu, nosakiet piemērojamus kontroles pasākumus un kontrolrādītājus.
- b. Pēc tam nosakiet kontroles pasākumus un kontrolrādītājus katram kritērijam un apakškritērijam. Iedibinātie kontroles pasākumi un kontrolrādītāji izmantojami, lai:
  - 1) konstatētu atbilstīgu vai neatbilstīgu situācijās, kurās apzināts risks;
  - 2) mazinātu risku noteiktā piegādes ķēdē, kad konstatēta neatbilstība, kas risku izraisa.

DD-09 Riska vērtējuma vadlīnijās attiecībā uz likumību meža jomā iekļauts detalizēts riska līmeņa vērtēšanas procesa apraksts.

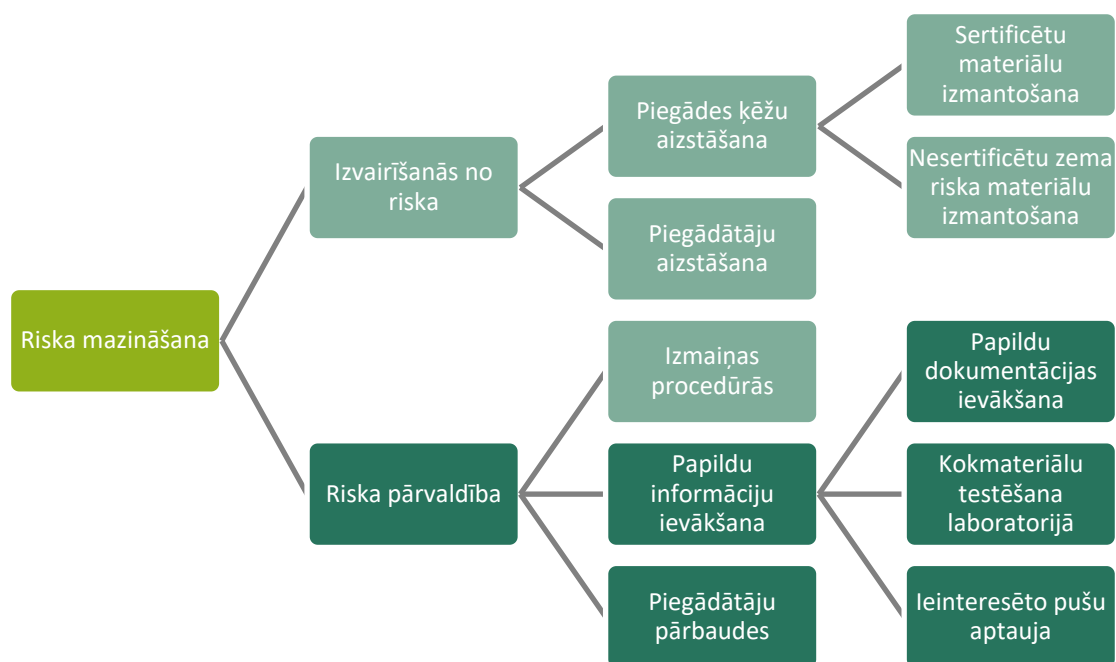

DD-10 Riska vērtējuma veidnē attiecībā uz likumību meža jomā iekļauta *Excel* veidne riska līmeņa vērtēšanas informācijas dokumentēšanai.

4. pielikums. Riska mazināšanas vadlīnijas

Šis sadaļas mērķis ir raksturot potenciālos riska mazināšanas pasākumus gadījumā, ja piegādes teritorijā konstatēta neatbilstība likumības prasībām. Šajā pielikumā iztirzāts šajās vadlīnijās aplūkotā likumības pārbaūžu procesa 4. solis.

Izmantojamie riska mazināšanas pasākumi iedalāmi divās vispārīgās kategorijās: **izvairšanās no riska** un **riska pārvaldība** (skat. 5. attēlu).

5. attēls. Riska mazināšanas iespējas

Riska pārvaldība

Daudzās piegādes ķēdēs riska pārvaldība var būt iespējama, sadarbojoties ar tiešajiem vai apakšpiegādātājiem. Iespējamie riska pārvaldības pasākumi:

- **Papildu informāciju ievākšana**
  - **Dokumentācija.** Tas var nozīmēt tādas papildu informācijas iegūvi, kas apstiprina secinājumu, ka risks ir zems. Piemēram, ja konstatēts, ka neatbilstības skar dokumentāciju, iespējams iegūt citus dokumentus, un to savstarpēja salīdzināšana var parādīt, ka par un pret pierādījumu attiecība apstiprina, ka risku var vērtēt kā zemu.
  - **Kokmateriālu testēšana laboratorijā.** Papildu informāciju var iegūt, veicot koksnes un papīra izstrādājumus pārbaudi laboratorijā. Šķiedru mikrotestēšana un DNS un stabilu izotopu analīzes var palīdzēt noteikt koku sugas un meža materiālu izcelsmi. Šīs metodes var izmantot, lai pārbaudītu piegādātāju norādītās atsauces un dokumentācijas integritāti gadījumos, ja pastāv krāpšanās risks.

- **Ieinteresēto pušu aptauja.** Kad visi publiski pieejamie informācijas avoti izmantoti, var būt nepieciešams nepastarpināti aptaujāt noteiktas ieinteresētās puses. Tas var ietvert, bet neaprobežojas ar valsts iestādēm, iestādēm, kas izdevušas dokumentāciju, noteiktu grupu interešu aizstāvības organizācijām, neatkarīgajiem ekspertiem (mežsaimniecības, tiesību un ekonomikas jomā), sertifikācijas iestādēm un vietējām kopienām.
- **Izmaiņas procedūrās.** Papildu procedūru ieviešana vai iedibinātās darbības kārtības maiņa var palīdzēt mazināt risku. Riska pārvaldības pasākumus īstenot var izrādīties sarežģīti, ja vien piegādātāji nav apņēmušies pilnībā atbalstīt uzņēmuma likumības pārbaūžu procesu. Procedūru maiņa var skart piegādātājus, kas īsteno piegādes ķēdes sistēmu un sniedz uzņēmumam pārlicību, ka uzņēmuma produkcijas izejvielas nav sajauktas ar nezināmām un potenciāli augsta riska izejvielām ražotnē. Tas var būt saistīts arī ar prasību, lai piegādātājs ieviestu stingru uzskaites sistēmu, lai katram sūtījumam, kuru iegādājaties, būtu nodrošināta un tiktu saglabāta piegādes ķēdes dokumentācija.
- **Piegādātāju pārbaudes.** Piegādātāju pārbaudes var veikt materiālu izcelsmes vietā, lai pārbaudītu, vai nepastāv neatbilstības meža līmenī attiecībā uz materiālu likumīgas izcelsmes prasībām, piemēram, izstrādi oficiāli izsludinātās platībās. Pārbaudes var veikt arī jebkurā citā piegādes ķēdes posmā, piemēram, kokzāģētavā, mēbeļu rūpnīcā, papīra rūpnīcā, tirdzniecības birojā utt. Lielākā uzmanība piegāžu ķēžu pārbaudēs parasti vērsta uz likumības prasību ievērošanu tirdzniecībā un piegādes ķēdēs.
  - **Otrās puses auditi:** Otrās puses pārbaudēs piegādātāju pārbauda jūsu uzņēmuma pārstāvis.
  - **Trešās puses auditi:** Trešās puses auditus veic kāda neatkarīga organizācija jūsu uzņēmuma vārdā. Uzņēmumi bieži uztic auditu kvalificētiem trešās puses ekspertiem, kas specializējas, piegādātāja pārbaudēs, jo tas piešķir verifikācijas procesam lielāku ticamību.

Plašākas norādes par piegādātāju novērtēšanu atrodamas **5. pielikumā**.

Izvairīšanās no riska

Riska novēršanas pasākumu mērķis ir apiet vai izslēgt risku, kas konstatēts piegādes ķēdē. Pastāv šādas iespējas:

- **Izmaiņas piegādes ķēdēs.** Izmaiņas piegādes ķēdēs var veikt sadarbībā ar piegādātājiem, tādējādi izvairoties no riska, kas saistīts ar noteiktām sugām, materiāliem vai izcelsmi. Piemēram, ja ir skaidri pierādījumi, ka kādas sugas koki bieži tiek cirsti nelikumīgi noteiktā valstī, iespējams, ka piegādātāji var piedāvāt šīs sugas koksni no valstīm ar zemāku risku, kur nelikumīga mežizstrādes risks nepastāv.

Cita sekmīgs riska mazināšanas veids ir tādu piegādes ķēžu izmantošana, kas ir sertificētas neatkarīgas trešās puses sertifikācijas sistēmas ietvaros. Apsverot, vai sertificētu materiālu izmantošana būs risinājums, jānovērtē, vai attiecīgās sertifikācijas sistēmas tvērums un integritāte, nepieļauj tāda veida risku, kāds konstatēts jūsu uzņēmuma piegādes ķēdēs.

- **Piegādātāju aizstāšana.** Ja kāds piegādātājs nevēlas vai nespēj sadarboties citu riska mazināšanas pasākumu īstenošanā, vienīgā iespēja ir pārtraukt attiecības ar šo piegādātāju. Bieži vien tiešie piegādātāji ir gatavi iesaistīties riska mazināšanas procesā, bet apakšpiegādātāji - ne. Tādos gadījumos var būt nepieciešams vienoties ar tiešo piegādātāju, ka izejmateriāli jūsu uzņēmuma ražotajiem izstrādājumiem nāks tikai no noteiktiem apakšpiegādātājiem.

Riska mazināšanas pasākums	Apraksts	Izmantošanas piemēri
Piegādātāju līdzdalība/procedūru maiņa	Cieša sadarbība ar piegādātājiem ir viens no svarīgākajiem piegādes ķēdes riska pārvaldības jautājumiem, tādēļ skaidrai saziņai un ciešai sadarbībai ar piegādātājiem ir ļoti svarīga loma gandrīz jebkurā riska mazināšanas pasākumā.	Riska apzināšana, (juridiski saistoša) vienošanās ar piegādātājiem par riska mazināšanas pasākumiem, piegādātāju spēja šos pasākumus īstenot, un pārbaude, vai pasākumi īstenoti un izrādījušies efektīvi, kopā ņemot.
Ieinteresēto pušu aptauja	Apspriešanos ar ieinteresētajām pusēm var veikt dažādos veidos atkarībā no grupas vai organizācijas, ar kuru jākonsultējas, veida un atrašanās vietas. Ja jāapspriežas ar lielām grupām, informācijas vākšanai un apkopošanai var organizēt sanāksmes vai seminārus. Ja jāaptaujā daži indivīdi vai atsevišķas organizācijas, intervijas var notikt klātienē, pa tālruni vai e-pastu.	Potenciālu trešo personu tiesību pārkāpumu novērtējums saistībā ar mežsaimniecības darbībām var iekļaut apspriešanos ar grupām vai organizācijām, kam, iespējams, piemīt minētās tiesības attiecīgajā apvidū. Jāuzsver, ka ieinteresēto pušu veidi dažāda veida novērtējumos var atšķirties. Dažos gadījumos ieinteresētās puses būs, piemēram, valsts varas pārstāvji, bet citos tie var būt pamatiedzīvotāju pārstāvji, NVO un vietējās kopienas.
Dokumentācijas verifikācija	Dokumentācijas novērtēšana izmantojama tikai tādos gadījumos, kad dokumenti saistāmi ar attiecīgajiem materiāliem vai izstrādājumiem. Dokumentācijas pārbaude ietver tādu dokumentu, kas attiecas uz materiālu izcelsmi un mežsaimniecības darbību, tirdzniecības vai apstrādes likumību, novērtējumu, un var	Dokumentācijas pārbaude izmantojama gadījumos, kad jāpārbauda, vai izdotas derīgas ciršanas atļaujas noteiktām meža platībām.

Riska mazināšanas pasākums	Apraksts	Izmantošanas piemēri
	<p>attiekties uz daudz dažāda veida dokumentiem un citu reģistrētu informāciju. Tas var ietvert arī tādas trūkstošās dokumentācijas ieguvi, kam ir būtiska nozīme informācijā par piegādes ķēdi vai kas apliecina noteiktus likumības aspektus.</p>	
<p>Lauka auditi un verifikācija</p>	<p>Kad konstatēts tāds risks, ko nevar novērtēt ar dokumentācijas pārbaudi, noteiktu darbību likumības apstiprināšanai var būt nepieciešamas pārbaudes dabā attiecīgajās meža platībās vai ražotnēs. Pārbaude dabā dod rezultātus tikai tad, ja risks ir saistīts ar darbībām, par kurām jāpārlicinās klātienē, tomēr jāuzsver, ka pārbaude klātienē ir galvenais līdzeklis, kā novērtēt riska mazināšanas pasākumu efektivitāti.</p>	<p>Ja noteiktais risks attiecas, piemēram, uz mežistrādes metodēm, nepieciešami mežistrādes novērojumi klātienē, lai pārlicinātos, vai konkrētajā vietā pastāv noteikta riska veids. Tas var ietvert drošības aprīkojuma izmantošanas novērtējumu mežistrādes darbos vai pārlicināšanos, ka mežistrādē tiek izmantoti īpaši paņēmieni, ja to nosaka likums.</p>
<p>Trešās puses verifikācija</p>	<p>Trešās puses verifikāciju izmantojama, ja uzņēmums, kas izmanto NEPCon sertifikācijas pakalpojumus, nevēlas ieviest savu verifikācijas sistēmu. Tādā gadījumā var nolīgt kādu trešo pusi, kas veic nepieciešamās pārbaudes uzņēmuma vārdā.</p>	<p>Trešās puses verifikāciju var izmantot visu veidu verifikācijas auditos gan apstrādes posmā, gan mežā. Tādā veidā, piemēram, var novērtēt, vai ražotnē notiek dažādu kategoriju (atsauču) materiāla nošķiršana apstrādes gaitā. Tas ļauj uzņēmuma pārlicināties, ka nepastāv risks, ka apstrādes laikā varētu notikt nezināmas vai nelikumīgas izcelsmes materiālu piejaukšanās.</p>

5. tabula. Riska mazināšanas pasākumu piemēri

5. pielikums. Piegādātāju pārbaužu vadlīnijas

Piegādātāju pārbaudes var būt nepieciešamas, lai noteiktu, vai materiālu izcelsmes avotam/piegādātājam piemīt likumīgas izcelsmes neatbilstes risks. Pārbaudi var izmantot arī tad, ja riska mazināšanas pasākumi, pārvaldot tā pamatā esošo neatbilstības cēloni, ir bijuši efektīvi.

Tālāk sniegti norādījumi uzņēmumiem, kas vēlas īstenot savu verifikācijas programmu.

Verifikācijai tādēļ ir svarīga nozīme visā likumības pārbaudes procesā.

Uzņēmumi, kas nevēlas īstenot savu verifikācijas programmu, var izmantot trešās puses pārbaužu organizāciju pakalpojumus.

Piegādātāju audita ziņojuma veidni (DD-14) iespējams izmantot, veicot piegādātāju pārbaudes un sistēmiski reģistrējot novērojumus.

LegalSource standarta 1. un 2. pielikuma atrodamas tabulas ar meža līmeņa kontrolrādītājiem un atbilstošajiem piegādes ķēdes likumības pārkāpumu riska veidiem, bet **NEPCon Vispārējajā piegādes ķēžu standartā** iekļautas prasības sajaukšanās riska mazināšanas prasības piegādes ķēdēm.

Piegādes ķēdes auditi var attiekties gan uz mežsaimniecības uzņēmumiem, gan uz tirdzniecības un pārstrādes uzņēmumiem.

Piegādātāju pārbaudēm izvirzītās prasības abos minētajos audita veidos būtiski atšķiras. Atšķirības paskaidrotas zemāk.

Verifikācijas mērķi

Piegādātāju/materiālu izcelsmes avotu verifikācijai var būt divi mērķi:

1. noteikt, vai pastāv iespējamā likumības neatbilstme, pamatojoties uz risku novērtējumā konstatētajiem riska veidiem;
2. pārbaudīt, vai likumības pārbaužu sistēma un saskaņotie riska mazināšanas pasākumi ir efektīvi īstenoti un risks ir mazināts.

Vienots verifikācijas process var būt vērsts uz abu minēto mērķu vienlaikus sasniegšanu.

Pārbaužu tvērums

Pirms auditora nozīmēšanas un pārbaudes plānošanas ir jānosaka pārbaudes tvērums.

Pārbaudes tvērumam jāatbilst konstatētā riska veidiem vai konkrētā piegādātāja pienākumiem. Tas nozīmē, ka pārbaude var attiekties tikai uz dažiem riska veidiem vai darbībām, bet uz citiem - ne. Tas jāņem vērā, nosakot pārbaudes kritērijus un nepieciešamo auditora pratību.

Pārbaudes tvēruma noteikšana ietver:

- Pārbaudei pakļauto vienumu veidu noteikšanu (atsevišķa ražotne, vairākas ražotnes, atsevišķs mežsaimniecības uzņēmums (MU), vairāki MU);
- Noteikto risku identificēšanu, kas tiks novērtēti;
- Pārbaudes ietvaros veicamo vietņu apmeklējumu noteikšanu. Vietņu apmeklējumi ir atkarīgi no pārbaudes tvērumā iekļauto MU skaita un to atrašanās vietas un pārbaudes komandas sastāva.

Piegādātāja loma verifikācijas procesā

Vairumā verifikācijas procesu piegādātājiem ir noteicoša loma. Piegādātāji parasti ir tuvāk mežam, kur iegūti materiāli un kur bieži konstatējams risks, un tādējādi var sniegt vērtīgu atbalstu, palīdzot noteikt un mazināt risku.

Piegādātāja loma ne vienmēr ir ierobežota ar piekļuves nodrošināšanu informācijai; gluži pretēji, piegādātājiem var būt nozīmīga loma, tieši iesaistoties pārbaudes procesā. Dažos gadījumos tas var prasīt apmācību; tomēr ilgtermiņā vietējās iespējas bieži vien ir efektīvākas un noderīgākas.

Protams, ir svarīgi, lai piegādātāja loma būtu skaidri noteikta un iepriekš saskaņota. Visiem iesaistītajiem ir jāapzinās sava loma un pienākumi, kā arī viņiem nepieciešamā prasība un pilnvaras procesa nodrošināšanai.

Sagatavošanās auditam

Jebkurā gadījumā sagatavošana pārbaudēm ir rūpīgi jāplāno un jāpaziņo starp gan pusei, kas pārbaudes veic, gan pārbaudāmajiem uzņēmumiem.

Piegādātājiem jāpagatavojas pārbaudei, sniedzot informāciju, kas nepieciešama, lai konstatētās riska jomas varētu novērtēt. Atkarībā no riska veidiem un piegādātāju lomas likumības pārbaūžu sistēmas īstenošanā, pirms novērtēšanas viņiem jāsniedz:

- Apstiprinājums, ka viņi piekrīt verifikācijas auditam;
- Dokumentētas procedūras;
- Pierakstus un sistēmas, kurās dokumentētas veiktās riska mazināšanas darbības;
- Norādes par atbildīgo personālu;
- Noteiktais materiālu tvērumš;
- Piegādes ķēžu saraksts un visi tvērumā iekļautie apakšpiegādātāji;
- Riska novērtējuma dokumentācija (ja nepieciešams);
- Dokumentācija, kas apliecina tvērumā iekļauto materiālu izcelsmes likumību (meža līmenī tā varētu būt meža apsaimniekošanas plāns, licences utt.);
- Dokumentācija, kas apliecina paša uzņēmuma atbildsmi attiecīgajiem tiesību aktiem un noteikumiem.

Apstrādes un tirdzniecības uzņēmumi

Piegādātāju, kas klasificēti kā pārstrādes vai tirdzniecības uzņēmumi, pārbaudi var veikt uz vietas vai dokumentāri atkarībā no konstatētā riska veidiem. Pārbaude uz vietas var ietvert attiecīgu darbinieku aptauju, dokumentācijas (procedūras un ražošanas uzskaites dokumentu) izskatīšanu, kā arī ražošanas procesa novērošanu.

Verifikācijas prasības: Prasības, kas attiecināmas uz pārbaudes programmā iekļautajiem piegādātājiem, ir atrodamas **LS-02 LegalSource standarta 2. pielikumā**.

Mežsaimniecības uzņēmumu (MU) novērtēšana

Kokmateriālu avotu pārbaude mežā skar visus konstatētā riska veidus, kas piemīt attiecīgajai valstij, reģionam, MU vai MU grupai.

Prasības, kas attiecināmas uz MU, ir atrodamas **LegalSource standarta 1. pielikumā**.

Pārbaudes laikā jāgūst apstiprinājums, ka MU atbilst visiem būtiskajiem likumības aspektiem, kas konstatēti kā noteikti riska veidi riska novērtēšanas laikā. Ja kādā likumības kategorijā riska līmenis vērtēts kā zems, attiecīgā kategorija nav jāpārbauda.

Auditoru prasības

Pārbaudes procesa ticamība ir atkarīga no to personu prasības, kas veic pārbaudi. Auditora prasību veido personiskas īpašības un pamatfaktori, kas izriet no viņa izglītības, iepriekšējās darba pieredzes, gūtās auditora apmācības un pieredzes.

Visbeidzot, ir svarīgi, lai visiem auditoriem būtu vispusīgas zināšanas par sistēmu un standartu, kas attiecas uz veicamo pārbaudi. Ļoti svarīga ir arī likumības prasību un tiesiskā konteksta pārzināšana.

Auditora prasība aptver šādus aspektus:

- a) *Auditu pamatprincipi, procedūras un metodes:* auditoram jāspēj izvēlēties un piemērot tos, kuri ir attiecas uz konkrēto auditu, un jānodrošina, ka audits tiek veikta konsekventi un sistēmiski.
- b) *Pārvaldības sistēma un references dokumenti:* auditoram jāsaprot audita tvērums un attiecināmie audita kritēriji.
- c) *Organizatoriskais konteksts:* auditoram ir jāsaprot organizācijas darbības konteksts. Zināšanas un prasmes šajā jomā ietver:
  - organizācijas lielums, struktūra, atbildības sadale, funkcijas un iekšējās saiknes;
  - vispārējie uzņēmējdarbības procesi un ar tiem saistītā terminoloģija;
  - pārbaudāmā uzņēmuma kultūras un sociālās ieražas.

- d) *Piemērojamie likumi, noteikumi un citas prasības, kas attiecas uz nozari:* auditoram jāspēj strādāt, apzinoties un ievērojot prasības, kas attiecas uz pārbaudāmo uzņēmumu. Zināšanas un prasmes šajā jomā ietver:
- vietējos, reģionālos un valsts kodeksus, likumus un noteikumus;
  - līgumus un vienošanās;
  - starptautiskas vienošanās un konvencijas;
  - citas prasības, ko uzņēmums uzskata par saistošām.

Atbilstības novērtēšana

Piegādātājiem, kas ir iekļauti uzņēmuma pārbaudes tvērumā saskaņā ar uzņēmuma likumības pārbaūžu sistēmu, jāspēj sniegt pierādījumus, ka tie atbilst attiecīgajām likumības prasībām. Kā minēts iepriekš, konkrētā situācijā piemērojamās prasības ir atkarīgas no konstatētā riska veidiem, kā arī novērtējamā uzņēmuma veida. NEPCon standartā minēti atbilstoši kontrolrādītāji, kas jāpārbauda saistībā ar katru konkrētu likumības prasības veidu.

Ir svarīgi atbilstmi standarta prasībām novērtēt un dokumentēt. Visas neatbilstmes prasībām ir jākonstatē, jāformulē attiecīgi korektīvo darbību pieprasījumi un jānosaka termiņi to izpildei.

Ziņojuma sastādīšana

Piegādātāju pārbaudes rezultāti jādokumentē sistēmiski un caurskatāmi.

Piegādātāju audita ziņojuma veidne (DD-14) ietver visu audita veidu kontrolsarakstus, un to ieteicams izmantot.

About

Supporting Legal Timber Trade

Supporting Legal Timber Trade is a joint project run by NEPCon with the aim of supporting timber-related companies in Europe with knowledge, tools and training in the requirements of the EU Timber Regulation. Knowing your timber's origin is not only good for the forests, but good for business. The joint project is funded by the EU LIFE programme and UK aid from the UK government.

About

Responsible Sourcing of Soy, Cattle and Palm Oil

Responsible Sourcing of Soy, Cattle and Palm Oil is a project aimed at creating awareness and capacity among Danish companies to minimise risks of social and environmental problems connected to sourcing palm oil, soy and cattle from developing countries. The project is run by NEPCon and funded by DANIDA, Ministry of Foreign Affairs of Denmark.

NEPCon (Nature Economy and People Connected) is an international, non-profit organisation that builds commitment and capacity for mainstreaming sustainability. Together with our partners, we foster solutions for safeguarding our natural resources and protecting our climate.

NEPCon | www.nepcon.org | info@nepcon.org